

Türk-Yunan İlişkilerinde Yeni Bir “Detant” Dönemi: Deprem, Futbol ve Jeopolitika

Yüksek jeopolitik gerilimin yaşandığı birkaç yılın ardından, Türk-Yunan ilişkileri yeni bir “detant” (yumuşama) dönemine girdi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın, altı yıl aradan sonra Yunanistan’ın başkenti Atina’ya yaptığı ziyaret ikili ilişkilerin seyirinde önemli bir dönüm noktasını simgeliyor. Erdoğan’ın bu ziyaret sırasında Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis ile yaptığı görüşmede iletişim kanallarını açık tutma, ticari bağları güçlendirme ve kronikleşen sorunları diyalog yoluyla çözüme kavuşturma hususlarında bir anlayış birliğine varıldı. Peki, bir Türk-Yunan savaşı hayaletinin Avrupa’ya musallat olduğu günlerden bu noktaya nasıl gelindi? Yumuşama dönemi iki ülke arasındaki sorunlara kalıcı çözümler getirebilir mi? Türk-Yunan yakınlaşmasının kısa vadeli jeopolitik etkileri neler olabilir?

Deprem Diplomasisi

Son yıllarda, Kıbrıs sorunu ve Ege Denizi’ndeki deniz yetki alanlarının paylaşımına dair kronik anlaşmazlıklara Doğu Akdeniz’deki yeni ihtilaflar eklendi. Ayrıca, Ankara, Yunanistan’ın bazı Ege adalarına asker ve silah konuşlandırarak adaların silahsızlandırılmasını öngören açık hükümleri ihlal ettiğini belirtti. Buna karşılık Atina, Türkiye’yi göçmenleri silah olarak kullanmak suretiyle Yunanistan’a karşı “hibrit savaş” yürütmekle suçladı.

İki ülke arasındaki gerilim artarken Ankara “zorlayıcı diplomasi” yoluyla Yunanistan’ı maksimalist politikalarından caydırmaya çabaladı. Türkiye’nin Atina’ya yönelik zorlayıcı diplomasi uygulamaları Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından sıkça kullanılan “bir gece ansızın gelebiliriz” sözüyle ifadesini buldu. Buna bağlı olarak bir Türk-Yunan savaşı ihtimali uluslararası güvenlik gündeminde önemli bir yer teşkil etmeye başladı. Fakat 2023 yılının Şubat ayında Türkiye’de meydana gelen yıkıcı depremler, tıpkı 1999 yılında meydana gelen Gölcük Depremi gibi, Türk-Yunan ilişkilerinde yeni bir diyalog kapısının aralanmasına vesile oldu.

Yunanistan, deprem felaketi sonrasında arama-kurtarma ekipleri gönderen ve insani yardım sağlayan ilk ülkelerden biriydi. Ayrıca, felaketin etkilerinin derinden hissedildiği günlerde, Yunanistan Savunma Bakanı Nikos Panagiotopoulos’un Türk mevkidaşı Hulusi Akar ile birlikte afet bölgelerine gerçekleştirdiği ziyaret, iki ülkenin gerektiğinde jeopolitik sorunları bir kenara bırakıp insani dayanışmaya öncelik verebileceğini gösteriyordu. “Deprem diplomasisi” iki ülke halkı arasındaki sempatinin artmasını sağlamakla kalmadı, aynı zamanda Türk-Yunan ilişkilerinde gerilimi azaltmayı amaçlayan üst düzey görüşmelere de zemin hazırladı. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın tarihî Atina ziyaretine kadar gelen süreçte, Türk ve Yunan yetkililer arasında yoğun bir görüşme trafiği yürütüldü.

Spor Diplomasisi

Deprem sonrası başlayan yumuşama sürecinin tek ayağı geleneksel diplomasi değildi. Spor müsabakalarına duyulan ortak ilgi yoluyla ulusları birbirine yakınlaştırmaya amaçlayan bir diplomasi biçimi olan spor diplomasisi Türk-Yunan ilişkilerindeki normalleşmenin pekişmesi için bir katalizör işlevi gördü.

İlk olarak Anadolu Efes'in başantrenörü Ergin Ataman, geçtiğimiz haziran ayında Yunanistan basketbol takımı Panathinaikos ile anlaştı. Ataman'ın Panathinaikos'a transferi ilk bakışta tipik bir spor hikayesi gibi görünse de Türk-Yunan ilişkilerinin gelişen dinamikleriyle kesişiyordu. Diğer bir ifadeyle, bu transfer iki komşu ülke arasındaki yakınlaşmada yeni bir aşamayı temsil ediyordu. Nitekim Ataman, Atina'da bir araya geldiği Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Türk-Yunan dostluğu üzerine sohbet ettiklerini söyleyecekti.

Fakat Türk ve Yunan kamuoyunda esas ses getiren transfer olayı Galatasaray ve Türkiye A Millî Takımı eski teknik direktörü Fatih Terim'in Panathinaikos futbol kulübü ile anlaşmaya varması oldu. Terim'in Türkiye'nin yakın tarihine damgasını vuran figürlerden biri olduğunu belirtmeye gerek yok. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Atina'ya doğru yola çıkmadan evvel önce bizzat Türk teknik adama telefon ederek kendisine başarılar dilemesi bu transferin futbolun ötesine bir anlam taşıdığını ortaya koyuyor.

“Futbol diplomasisi” aslında Terim için yeni bir olgu değil. 2000'li yılların başında İtalya'nın PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ı Türkiye'ye iade etmeyi reddetmesi nedeniyle ikili ilişkilerin gerildiği süreçte Fiorentina ve Milan'ın başına geçen Terim adeta bir “barış elçisi” vazifesi üstlenmişti. 31 Ağustos 2001 tarihli “Apo yıktı, Terim onardı” başlıklı Milliyet gazetesi haberi konuyla ilgili şunları söylüyor:

Apo krizinde dönemin Başbakanı D'Alema yüzünden gerilen Türk-İtalyan ilişkileri, yeni Başbakan Berlusconi ve Fatih Terim'in elçiliği sayesinde altın yılını yaşıyor... İki yıl öncesine kadar İtalya'yı protesto etmek için makarna yemeyi bırakan, öfkesini meydanlarda İtalyan otomobillerini ve ayakkabılarını yakarak dile getiren Türkiye, şimdilerde İtalya'nın en büyük turizm ortaklarından biri haline geldi.

Terim benzer bir “köprü” vazifesini Yunanistan'da da yerine getirebilir mi, bilinmez. Lakin en azından şu ana kadar ki süreçte tarih tekerrür ediyor gibi görünüyor. Terim, maçlardan sonra Yunan taraftarlar tarafından coşkuyla karşılanırken Türk futbolseverler sosyal medya platformlarında Panathinaikos hakkında fan sayfaları oluşturuyor. Hiç kuşkusuz, her şeyin sonuç odaklı olduğu bir spor dalı olan futbolda “Terim diplomasisinin” nihai başarısı saha içi sonuçlarla oldukça ilgili. Panathinaikos ligde ve kupada doludizgin giderken Terim, iki komşu halk arasında bir gönül köprüsü kurabilirken işlerin tersine dönmesi halinde tepkilerin odağı da olabilir. Fakat

Yunanistan-Türkiye ilişkilerinin, karşılıklı suçlama ve tehditlerin hakim olduğu bir dönemden, “spor diplomasisine” alan açıldığı bir döneme geçtiği göz önüne alındığında iki ülkenin en azından bir süreliğine “detant” döneminin devamından yana irade gösterdiği kesin.

İlişkilerin Geleceği

Türk-Yunan ilişkilerindeki yumuşama, iki ülke arasındaki problemlerin tamamen ortadan kalktığı anlamına gelmiyor. Nitekim, 7 Aralık 2023 tarihli zirve sonrası ihtiyatlı bir dille kaleme alınan “Dostane İlişkiler ve İyi Komşuluk Hakkında Atina Bildirgesi” yalnızca iki devletin sorunlara diyalog yoluyla çözüm getirme iradesini ortaya koyuyor. Başta Kıbrıs, Ege denizi ve Doğu Akdeniz’e dair sorun alanları olmak üzere ilişkilerde yüksek gerilime yol açan problemlerde iki ülkenin tutumları arasındaki makas epey açık. Dolayısıyla, karşılıklı jestlere rağmen son dönemdeki çabaların iki ülke arasındaki kronik sorunlara kesin çözümler getirebileceğini düşünmek fazla iyimser olur. Üstelik Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin dinamiğinin tekrarlanan iyileşme ve bozulma döngüleri tarafından belirlendiğini de akılda tutmakta fayda var. Yine de iki devlet arasında yenilenen iş birliği iradesi dikkate alındığında Türkiye ile Yunanistan arasında dostluk rüzgarları bir süre daha esmeye devam edecek gibi görünüyor.

Jeopolitik Etkiler

Son birkaç yıldır devam eden Türk-Yunan gerginliğinin transatlantik ittifakı içindeki önemli bir fay hattını teşkil ettiği yadsınamaz. Nitekim NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg ve ABD Dışişleri Bakanı Anthony Blinken bir süredir iki ülkeye tansiyonun düşülmesi için diyalog çağrısı yapıyordu.

Türk-Yunan ilişkilerindeki sorunlar Türk-Amerikan ilişkilerine de olumsuz şekilde sirayet etmekteydi. ABD’nin Yunanistan’daki askerî üslerinin ve tesislerinin sayısındaki artış Ankara için kaygı vericiydi. Her ne kadar ABD’li yetkililer söz konusu üslerin esas itibarıyla Rusya’ya karşı koymayı amaçladığını deklare etse de Ankara, Yunanistan’da artan ABD askerî varlığını Türkiye’nin ulusal güvenliğine bir tehdit olarak değerlendirdi.

Belirtmek gerekir ki ABD’nin Yunanistan’daki askerî yığınağı belirginleşmeden evvel de Türk-Amerikan/NATO ilişkileri zaten gergin bir süreçten geçiyordu. Batılı ülkelerin PKK’nın Suriye kolu YPG’ye verdiği destek ve FETÖ’yü bir terör örgütü olarak tanımamaları Türk tarafında ciddi bir hayal kırıklığına meydana getiriyordu. Diğer taraftan, Türkiye’nin Rusya ile ilişkilerini geliştirmesi ve Rusya’dan S-400 hava savunma sistemi satın alması Batı kamuoyunda bir rahatsızlık kaynağıydı. Sonuç olarak 2020’li yılların başlarında Türkiye ve NATO arasında kayda değer bir güven problemi yaşanıyordu. Dolayısıyla, Türk-Yunan ilişkilerinde yaşanacak her türlü

iyileşme Türkiye-NATO ilişkilerinin gelişimine katkı sunacaktır. Bu yakınlaşma, Rusya'nın Ukrayna'yı topyekün işgal ettiği bir dönemde, Moskova'ya karşı güçlü bir birlik görüntüsü sergilemeyi amaçlayan NATO'nun hem iç tutarlılığını tesis etme hem de genişleme hedefleri açısından önemli bir dönüm noktası olabilir. Ancak daha önce de belirtildiği gibi, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin dinamiği tekrarlanan iyileşme ve bozulma döngüleriyle belirginleşiyor. Bu nedenle Türk-Yunan yakınlaşmasının uzun erimli jeopolitik sonuçları hakkında kesin hükümlere varabilmek için henüz oldukça erken.

Tarık Solmaz, "Türk-Yunan İlişkilerinde Yeni Bir "Detant" Dönemi: Deprem, Futbol ve Jeopolitika",

<https://www.fikirtepedi.com/dis-politika/turk-yunan-iliskilerinde-yeni-bir-detant-donemi-deprem-futbol-ve-jeopolitika/> (Yayın Tarihi: 12 Nisan 2024).